

بررسی نقش مبلمان شهری در آرامش شهروندان معلول نمونه موردی بافت مرکزی شهر سیرجان

شیما قاسمی نژاد

مدرس دانشگاه فنی و حرفه ای شهید کرانی سیرجان، دانشگاه فنی و حرفه ای شهید کرانی سیرجان، ghasemi.shima69@gmail.com

چکیده:

انسان شهری امروز به منظور ارضای نیازهای اجتماعی و ایفای نقش اجتماعی خود، نیاز به فضایی با شرایط و امکانات مناسب دارد. درصد مهمی از افراد هر جامعه را معلولان جسمی و حرکتی تشکیل می دهند. عدم توجه به نیازها و فاکتورهای معلولین در طراحی معابر شهری، شهرها را به مکان هایی نامناسب و حتی خطرناک برای افراد دارای معلولیت جسمی و محدودیت حرکتی بدل نموده و حضور این افراد در محیط خارج منزل را دشوار و مخاطره آمیز می نماید. در همین راستا هدف این مقاله بررسی مبلمان و تجهیزات شهری با توجه به نیاز معلولین جسمی-حرکتی در جهت رسیدن این گروه از شهروندان به آرامش می باشد. این پژوهش خیابان امام خمینی (ره) به عنوان نمونه مورد مطالعه، انتخاب و با استفاده از روشهای تحلیلی و جمع آوری داده ها، اوضاع و شرایط موجود مبلمان شهری و اطلاعات از طریق مطالعات و انطباق با استانداردها و همچنین پیمایش میدانی و تهیه پرسشنامه برای ۹۰ نفر مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش، مبین آن است که طرح شهری اجرا شده با توجه به نیاز معلولان پاسخگوی مناسبی در جهت رفع مشکل آن ها نبوده است و در مرحله اجرا بسیار ضعیف است و تنها در جهت رفع مسئولیت بوده است. سپس با توجه به نتایج بدست آمده، راهکارهایی جهت ایجاد شرایط مناسب محیطی و مبلمان شهری، برای معلولین جسمی-حرکتی و کمک به رفاه و آرامش آن ها و حضور هرچه بیشتر آنها در فضای شهری ارائه شده است.

کلمات کلیدی: معلولین جسمی - حرکتی، مبلمان شهری، آرامش، SWot

مقدمه:

در شهرهای معاصر فضاهای عمومی شهر به یکی از اجزای کالبدی شهر دارای مفهوم عمومی و اجتماعی بوده و در واقع نیازهای اجتماعی انسان ها اهمیت زیادی دارد. اهداف اصلی برنامه ریزی شهری، سلامت، آسایش و زیبایی هستند لذا دستیابی به آنها منوط به دقت و حوصله و برنامه ریزی صحیح مبلمان شهری می باشد. ساکنان شهرها، حقوق برابر در استفاده از فضاهای عمومی شهری دارند، لذا ایجاد فضاهای مناسب و مطلوب برای تمامی گروه های سنی و جنسی و به ویژه گروه های آسیب پذیر (نظیر کودکان، سالخوردگان و ناتوانان جسمی) بخشی از وظایف برنامه های توسعه شهری (در برنامه ریزی یا طراحی شهری) قلمداد می شوند.

براساس برآورد سازمان ملل متحد بیش از ده درصد جمعیت جهان به گونه ای از معلولیت رنج میبرند. در جامعه ای مانند کشور ایران که تعداد قابل توجهی از این اقشار دارای معلولیت را جانبازان عزیز جنگ تحمیلی تشکیل می دهند ضرورت توجه به این امر بیشتر احساس میشود (نصرآبادی، ۱۳۸۲: ۲۴) مناسب سازی فضاهای شهری و بهبود قابلیت دسترسی و تحرک افراد دارای معلولیت از نقش و جایگاه مهمی در برنامه ریزی و طراحی شهری برخوردار است. تمامی افراد معلول در کشورهای در حال توسعه جهان به ویژه کشور ما از میزان شیوع فقر و عدم دسترسی به فرصت های برابر اجتماعی و اقتصادی و به دنبال آن، نامناسب بودن فضاهای شهری رنج میبرند.

یکی از مهمترین فضاهای شهری، فضاهای عمومی هستند که همواره شاهد بیشترین حجم استفاده کننده بوده و به عنوان بخشی از شهر به عمده ترین نیازهای شهروندان در ابعاد مختلف پاسخ میدهند. در اهمیت فضاهای عمومی همین بس که این فضاها به عنوان بستر کالبدی حیات مدنی و به عنوان تبلور فضایی مفهوم عرصه عمومی، که عنصر ضروری جامعه مدنی است، رشد یابد (حبیبی، ۱۳۸۴: ۱۲۹). به گونه ای که بین انسان و محیط فضاهای پیرامون او، هم به صورت ناقص و هم به صورت کامل در اشکال مختلف فردی، اجتماعی، موقتی و دائمی ارتباط برقرار نماید (تقوایی و مرادی، ۱۳۸۴: ۹). دسترسی معلولین به بناها و تجهیزات شهری شبکه حمل و نقل، مراکز تفریحی و سایر کاربریهای متنوع شهری، نه تنها موجب میگردد تا از استعدادها و نیروهای آنان استفاده مفید به عمل آید بلکه نوعی پیشگیری از وقوع معلولیتهای جدید نیز به شمار می آید (بابایی اهری، ۱۳۷۳: ۶). از اینرو تحقق سه هدف اصلی برنامه ریزی شهری یعنی سلامت، آسایش و زیبایی (زنگی آبادی، ۱۳۸۳: ۱۳) در گرو توجه کامل به نیازهای تمامی گروه های اجتماعی به ویژه گروه های نیازمند همچون معلولان، سالخوردگان و ... است. تجهیزات مبلمان شهری جزء لاینفک فضای شهر بوده و شناخت کامل شهر را امکان پذیر میسازند (پیرموره، ۱۳۸۳: ۱۳). طراحی و جانمایی صحیح هر یک از اجزای مبلمان شهری میتواند در برقراری ارتباط میان شهروندان و فضای شهری جهت آرامش و آسایش بسیار تأثیرگذار باشند (ملک، ۱۳۸۳: ۷). از این رو شایسته است در برنامه ریزی و طراحی مبلمان شهری نسبت به مناسب سازی فضاهای شهری جهت حضور و افزایش مشارکت معلولین جسمی و حرکتی به ویژه فضاهای عمومی تلاش های جدی تری از سوی برنامه ریزان و طراحان شهری صورت گیرد.

ضرورت پژوهش:

طبق آمار سازمان جهانی (WHO) ده درصد جمعیت جهانی به طریقی دارای معلولیت جسمی می باشند. جامعه شناسان اثبات کرده اند که مشکلات روانی یک معلول که زاینده ی عدم آمیختگی او با محیط اطراف خود، انزوا طلبی و گوشه گیری آن فرد است و می تواند اثرات جبران ناپذیری بر جامعه و مناسبات حاکم بر آن داشته باشد.

اگر از دید یک معلول به محیط شهری بنگریم نکات مثبت بسیار اندکی را در طراحی های فضاهای شهری می یابیم که زندگی روزمره آنها را با مشکل مواجه کرده است. لذا رعایت حقوق معلولین جسمی و حرکتی در طراحی مبلمان شهری از موضوعات بسیار با اهمیت می باشد بنابراین هدف ما از پژوهش حاضر بررسی وضعیت مبلمان محدوده مورد مطالعه از نظر استانداردهای مبلمان و حفظ حقوق معلولین جسمی و حرکتی و نیز وضعیت رضایت مندی شهروندان نسبت به عناصر مبلمان محدوده زندگی شان است.

یکی از عمده مشکلات معلولین در تعامل با دنیای پیرامون بحث رفت و آمد آنها می باشد. در صورت نامناسب بودن معابر، انتظار حضور اجتماعی موفق و تاثیرگذار معلولین در جامعه، توقعی پوшالی خواهد بود. اگر معلول نتواند در محیط شهری به سهولت رفت و آمد کند، سایر فعالیت های او از قبیل شغل، تحصیل و ... عقیم خواهند ماند و به ناچار در کنج خانه به انزوا و فرسودگی کشیده خواهند شد و آرامش شهروندی معلولان به خطر می افتد. بنابراین مناسب سازی معابر و فضاهای شهری نه تنها لازم است، بلکه امری ضروری جهت کمک به استقلال فردی و اجتماعی معلولین است.

برای حل این موضوع، تشخیص محدودیت معلولین و جستجو برای راه حل های محیطی که میزان بلایی از فعالیت ها را ممکن می سازد، نیاز می باشد. بنابراین طبق مطالب ذکر شده، ضروریست ابتدا چالشهای معلولین در معابر شناخته شود تا در ادامه بتوان راهکارهای مناسب سازی معابر را پیشنهاد داد. از این رو این پژوهش در راستای پاسخگویی به سوالات زیر طرح شده است.

۱- مبلمان شهری سیرجان جهت استفاده معلولین مناسب است؟ و مدیریت شهری سیرجان جهت مناسب سازی مبلمان شهری برای معلولان جسمی و حرکتی از نظر استانداردهای مبلمان چه اقداماتی انجام داده است؟

۲- آیا معلولان جسمی و حرکتی از مبلمان محدوده مورد نظر راضی هستند؟

۳- جهت مناسب سازی مبلمان شهری سیرجان برای معلولین و کم توانان چه اقداماتی را می توان انجام داد؟ با توجه به اهمیتی که در رعایت استانداردها و آیین نامه هایی که بر اساس نیازهای افراد دارای معلولیت و کم توان حرکتی تدوین شده اند و برطرف نمودن نقاط ضعف مبلمان شهری و خروج معلولین جسمی و حرکتی از انزوا و از بین بردن دوری گزینی از اجتماع وجود دارد که ما را بر آن داشت تا با انجام مطالعه حاضر بتوانیم جهت شناسایی و بهبود مشکلات و کمبودهای موجود در مبلمان شهری استفاده نماییم امید است که از این طریق زمینه ی مطالعه ی بعدی فراهم آید.

پیشینه تحقیق:

زنگی آبادی و تبریزی (۱۳۸۶) تحلیل فضای مبلمان شهری بخش مرکزی شهر اصفهان انجام دادند که در این پژوهش با استفاده از روش های تحلیلی راهکارهایی در جهت نقاط ضعف این عناصر، ایجاد شرایط مناسب محیطی برای شهروندان، کمک به حفظ آسایش و رفاه آنها، ارتقای کیفیت فضاهای شهر و دستیابی به شرایط مناسب و بهینه در زمینه مبلمان شهری ارائه شد.

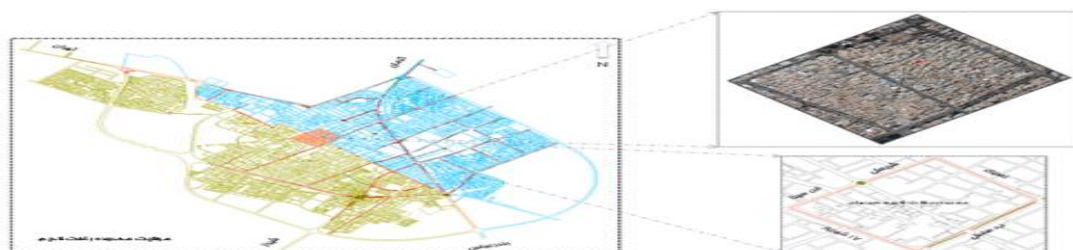
کمانرودی کجوری (۱۳۸۹) آسیب شناسی ساختاری مدیریت توسعه شهری تهران با تاکید بر مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولان انجام دادند و به این نتایج دست یافتند که توسعه ساختار سیاسی متکثر مشارکتی مبتنی بر (حکمرانی حزب شهری) است اصلاح ساختارها، فرایندها، اطلاع رسانی و آموزش عمومی تخصصی از جمله راهکارهای مدیریتی تحقیق مقررات مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولان شهر تهران است.

بهمن پور و سلاجقه (۱۳۷۸) بررسی کمی فضاهای شهری تهران از دیدگاه کاربری برای معلولین (مطالعه موردی پارک لاله) انجام دادند که نتایج حاصل شده بیانگر آن بود که پارک لاله از لحاظ دارا بودن شرایط لازم برای استفاده معلولین در وضعیت متوسطی به سر می برد به طوریکه تنها ۳۰ درصد از معیارهای انتخابی در پارک رعایت شده بود.

محدوده مورد مطالعه:

شهر سیرجان دومین شهر پرجمعیت و بزرگ استان کرمان پس از مرکز استان است که در شرق استان کرمان، در نزدیکی مرز فارس و در ارتفاع ۱۷۳۰ متر از سطح دریا واقع شده است. این شهر یکی از شهر های تاریخی مهم در جنوب شرقی ایران است که به لطف وجود معادن غنی و موقعیت ارتباطی (قرارگرفتن در جاده ترانزیتی بندرعباس- تهران) در این منطقه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. محدوده بازار سیرجان با توجه به تجاری بودن

منطقه روزانه طیف وسیعی از مردم شهر و حتی شهر و روستاهای اطراف را به این ناحیه می کشاند و لذا بررسی مبلمان شهری مناسب برای معلولین جسمی و حرکتی در شهرسیرجان ضروری می باشد.(شکل ۱)

منبع: نگارنده

روش پژوهش:

این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی می باشد که مبتنی بر این زمینه شکل گرفت که به نظر میرسد استاندارد مبلمان شهری برای استفاده معلولین، تاثیر بسزایی بر مشکلات روانی افراد معلول و جامعه دارد. بدین منظور روش های گردآوری اطلاعات به صورت اسنادی و میدانی می باشد. در روش اسنادی به گردآوری اطلاعات از کتاب ها، نشریات، مقالات و پایان نامه ها، پرداخته شده است و در مطالعه میدانی به جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده، مصاحبه چهره به چهره با معلولین جسمی و حرکتی و تهیه پرسشنامه و شرایط موجود در محدوده بازار را ثبت شده است و شرایط را با توجه به ایده آل ها مورد بررسی قرار دادیم. جامعه آماری شامل ۹۰ نفر می باشد که این تعداد ۳۶ نفر زن (۴۰٪) و ۵۴ نفر مرد (۶۰٪) می باشند. پرسش شوندهگان بین سنین ۲۱ تا ۶۴ می باشند و در طی این تحقیق میزان استاندارد سازی متغیر مبلمان شهری بر اساس حفظ حقوق معلولین مورد مطالعه قرار گرفته است. این متغیرها شامل معبر، نیمکت ها، دستگاه های خودپرداز، سطل های زباله و چشمه های آبخوری بود. پرسشنامه از طیف ۵ گزینه لیکرت استفاده شده و تیپ های ۱ تا ۵ به پاسخ ها اختصاص داده شد این پرسشنامه توسط معلولین تکمیل و پس از جمع آوری داده ها توسط تکنیک SWOT مورد تحلیل قرار گرفته اند و در پایان با توجه به یافته های تحقیق راهکارهایی ارائه گردیده است.

مبانی نظری:

اعلامیه جهانی حقوق بشر در سال ۱۹۲۴ میلادی علاوه بر پوشش همه انسانها، دامنه نگاه انسانی به افراد معلول را گسترش داد. سازمان ملل متحد قوانین فرصتهای برابر برای افراد معلول را در سال ۱۹۹۴ میلادی تصویب کرد و چارچوب های بین المللی توسط مدافعان حقوق بشر و قانون گذاران برای حل مسأله ناتوانان و معلولان در آن لحاظ شد و دستورالعمل هایی را برای هدایت برنامه های مربوط به دسترسی برابر برای همه افراد ارائه کرد (3): Hugo and Stanberry, 2000) در این راستا، مؤسسه های خیریه و وام دهنده مانند بانک توسعه و بانک جهانی در پیشرفت و حل مسائل و مشکلات معلولان و ناتوانان و مطرح کردن سیاست های مربوط به سیستم حمل و نقل به ویژه پروژه های مختلف شهری نقش قابل توجهی داشته اند. البته، این فرایند توسط سازمان های جهانی از جمله سازمان هایی در بریتانیا و سوئد ادامه یافت. (inter american .Development Bank, 2001: 2).

در کشورهای در حال توسعه، تدارک خدمات برای افراد معلول و ناتوان هنوز هم تا حد زیادی تابع دولت و جامعه مدنی است. رویکرد حقوق بشر به معلولان و ناتوانان مانند هر شهروند عادی است که حق دارد از فرصت های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موجود در جامعه بهره مند گردد. برخی از کشورهای در حال توسعه به ویژه آمریکای لاتین و آسیا روشهایی را در ارتباط با این رویکرد؛ یعنی پذیرفتن معلولان و ناتوانان در جامعه مدنی و مناسب سازی فضاهای شهری و سیستم حمل و نقل شهری در پیش گرفته اند (DFID, 2000: 5).

در کشور ما نیز پس از جنگ تحمیلی و افزایش تعداد معلولین جسمی و حرکتی، رفته رفته بیشتر سازمان ها و مراکز دست اندرکار کشور، برنامه ریزی و مکانیابی صحیح مبلمان شهری را به عنوان یک راهبرد قطعی برای ایجاد محیطی پایدار، مناسب و منطبق بر شرایط بومی در نظر گرفتند. بنابر آمارهای رسمی کشور، دو میلیون و ۷۰۰ هزار نفر معلول وجود دارد که ۵۰۰ هزار نفر معلول با اختلالات نابینایی، ۱۲۰ هزار نفر نابینای مطلق و بقیه نیمه بینا، ۴۰۰ هزار معلول با اختلاف شنوایی، ۱۲۰ هزار ناشنوایی مطلق و بقیه کم شنوا، و یک میلیون و ۲۵۰ هزار نفر معلول جسمی و حرکتی را شامل میشود. علاوه بر معلولین، از جمعیت چهار میلیون و ۵۰۰ هزار نفری سالمندان کشور نیز یک میلیون نفر معلول میباشند (مرادی و صالحی، ۱۳۸۵: ۶۳).

مبلمان شهری:

مبلمان شهری به مجموعه وسیعی از وسایل، اشیا، دستگاه ها، نمادها و عناصری گفته میشود که چون در شهر و خیابان و در کل فضای باز نصب شده اند و استفاده عمومی دارند به این اصطلاح معروف شده اند. به تعبیری دیگر عناصری مانند نیمکت، ایستگاه های اتوبوس، علائم، منابع نوری، صندوق های پستی، سطل های زباله، گل جای ها، آبخوری و سرویس های بهداشتی و ... که برای راحتی، آسایش و زیبایی هرچه بیشتر و آرایه اطلاعات، کنترل حرکت، ایجاد امنیت و رفاه، کاربران در فضاهای شهری قرار داده شده اند، مبلمان شهری نام دارد.

مبلمان شهری مثل هر عنصر دیگری در سیمای شهر تأثیرگذار است و باید در این حوزه با طراحی و برنامه ریزی های دقیق، متناسب با فرهنگ و آداب و رسوم مردم حرکت کرد. مبلمان شهری خود انواع مختلفی دارد که هر کدام از حیطه طراحی شهری، در راستای هویت شهر و سیمای آن گام بر میدارد و آیینهای از فرهنگ شهر است اشاره کرد. نیاز شهروندان و سیمای شهر و به وجود آمدن هویت شهری حلقه های بهم چسبیده و جدا نشدنی هستند که هر یک دیگری را پشتیبانی و تکمیل میکند و عدم توجه به هر کدام آسیب جدی در به وجود آمدن سیمای نامناسب شهر خواهد بود (نورزاد و زرگر، ۱۳۹۰: ۱۷). در این راستا بهسازی و ساماندهی مبلمان شهری یکی از رهیافت های سازنده برای بهبود کیفیت محیط شهری، زیبایی شهری و برآوردن نیازهای مختلف شهروندان میباشد. این روزها نقش مبلمان شهری در خدمات رسانی به شهروندان هر شهر بر کسی پوشیده نیست. اما مسئولین امر و دست اندرکاران امور شهری معتقدند که گذشته از امر خدمات رسانی، حفظ هویت و زیبایی سیمای شهری نیز از اولویت های بالایی برخوردار است. (زندیه و زندیه، ۱۳۸۵: ۱۲) اولین نقشی که طراحی مبلمان شهری دارد، برقراری ارتباط بصری مناسب بین طرح و انسان است و یا به زبانی دیگر، همان ارتباط بین مبلمان شهری و هویت انسان میباشد و در دومین نقش خود، وظیفه زیباسازی محیط را بر عهده میگیرد. (ملک، ۱۳۸۵: ۱۵).

معلولیت:

سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۱ معلولیت را (وجود اختلال در رابطه بین فرد و محیط) تعریف کرده است. معلولیت عبارت است از عارضه ای که بر اثر ضعف یا اختلال در سیستم حسی و حرکتی ایجاد می شود و موجب اختلال جایجایی و برقراری ارتباط با محیط میگردد. به طور کلی معلولیت را می توان یکی و یا ترکیبی از نارسایی ها و ناتوانایی های جسمی، ذهنی و روانی نامید و معلول را فردی که برای انجام امور زندگی خود نیازمند کمک دیگران، استفاده از ابزار و تجهیزات مراقبت ویژه می باشد تلقی نمود.

مفهوم معلولیت توسط سازمان بهداشت جهانی در طبقه بندی بین المللی ناتوانی کارکردی و سلامت، به عنوان یک اصطلاح چتری برای آسیب ها، محدودیت های کارکردی و محدودیت های مشارکتی مطرح شده است. بنابر این تعریف، عدم معلولیت و معلولیت براساس یک الگوی زیستی -روانی- اجتماعی تبیین میشود زیرا نتیجه یک اختلال یا ناتوانی است که از انجام یک یا چند نقش طبیعی که مبتنی بر سن، جنس و سایر عوامل اجتماعی و فرهنگی است کاسته یا جلوگیری میکند (سازمان بهداشت جهانی، 2001 & Carrasco 2011). برون و ترنر معلولیت های جسمی و حرکتی را به عنوان یک آسیب که یک یا بیش از یکی از فعالیتهای عمده زندگی فرد را محدود میکند، تعریف کرده اند (Turner & Brown, 2010) تخمین زده میشود که ۱۰ درصد جمعیت دنیا (حدود ۶۵۰ میلیون نفر) با یک معلولیت زندگی میکنند (سازمان بهداشت جهانی، 2001). همچنین، در حال حاضر طبق آمارهای موجود در حدود ۴ درصد از جمعیت کشور را افراد معلول با معلولیت های مختلف جسمی، ذهنی، حسی و روانی تشکیل میدهند که جمعیتی بالغ بر ۲/۵ میلیون نفر را شامل میشود (ستاری و همکاران، ۱۴:۱۳۸۴). دامنه تعریف عملیاتی معلولیت جسمی و حرکتی شامل مشکلاتی در وارد شدن به اتوبوس، مشکل حمل کردن یک شیء پنج کیلویی، مشکل بالا رفتن از پله ها و وارد و خارج شدن از رختخواب، استفاده از ویلچر، عصا، عصای زیر بغل یا واکر و همچنین مشکلات روانی همراه این ناتوانایی ها مانند احساس اضطراب، افسردگی و یا داشتن دیگر مشکلات روانی را شامل میشود (Tossebro & Molden, 2010) معلولیت های جسمی و حرکتی تنوع بسیاری دارند و جدا از محدودیت ها یا مشکلاتی که از نظر کارکردی در فرد معلول ایجاد میکنند، ممکن است تأثیرات سوء روانشناختی در اثر تعاملات اجتماعی بر شخصیت فرد معلول یا تکوین بهینه آن داشته باشد (al et Gallucci, 2011)

نقش مبلمان شهری در سرزندگی

یکی از عواملی که در سرزندگی فضای شهری و تکاپو بخشیدن به آن تاثیر گذار است مبلمان شهریست که یکی از اجزای اصلی محیط می باشد و نقش مهمی در درک فضایی شهروندان دارد. مبلمان شهری در آراستن شهر و به وجود آوردن تناسب بصری فضا اهمیت زیادی دارد و به همین دلیل از عوامل چهره ساز شهر محسوب می شود. در واقع وظیفه ی هدایت امنیت، ارتباط، راحتی، تبلیغات، تزیین و تفریح در شهر را به عهده مبلمان شهری است (حناچی. مژگانی، ۱۲:۱۳۸۷) مبلمان شهری جزئی از عناصر نیمه ثابت است که در سازماندهی محیط مصنوع دخالت دارد و نقش مهمی را در محیط های اجتماعی و فرهنگی ایفا میکند (راپا پورت، ۶۵:۱۳۶۸) حرکت تنها نیاز و انتظار انسان از فضای بین ساختمانها نیست بلکه این حرکت با ایست، انتظار و سکون همراه است. بنابراین مبلمان شهری، تجهیزات یا اثاثیه ای هستند که به منظور افزایش کیفیت کالبد و تنظیم جریان، سکون، سکوت و اضطراب استفاده

می شوند و نقش مکملی را بین ساختمان ها ایفا می کند تا زندگی شهری را سامان و روح ببخشد
(مرتضوی، ۱۳۸۰: ۱۷)

۲. ضوابط و استانداردهای معلولان:

۱-۲. معابر:

پیاده راه های که در مسیر حرکت افراد پیاده (معلول و غیر معلول) در سطح شهر هستند، باید دارای سطح تراز با شیبی کمتر از ۵ درصد بوده و به گونه ای طراحی شوند که افراد پیاده بتوانند فضای عبور دو صندلی چرخ دار از کنار هم را فراهم آورد. (۱،۵ متر) بر اساس استانداردهای ارائه شده در طرح جامع حمل و نقل شهری، عرض مفید پیاده رو و پیاده راه در مناطق مسکونی کم تراکم و یا تراکم متوسط نباید از ۱،۲۵ و در مناطق مسکونی پرتراکم نباید کمتر از ۱،۵ متر باشد در مناطق تجاری نیز این عرض نباید کمتر از ۲ متر باشد. پیاده راه ها باید فاقد موانعی نظیر نرده، مبلمان شهری، موانع غیر استاندارد، انسداد محل ورود و وسایل نقلیه و ... که عرض معبر را از استاندارد اعلام شده کاهش می دهند.

روسازی و پوشش سطح باید محکم و مقاوم در برابر لغزش بوده و طبق استانداردها شکاف ها و درز بندی پوشش نباید از ۱۳ میلیمتر تجاوز کند. بر اساس استانداردهای ارائه شده در طرح جامع حمل و نقل شهری درز میان پوشش مجاز باید مسطح باشد با این وجود که یک اختلاف سطح حداکثر ۶ میلیمتری مجاز است. در محل تلاقی پیاده رو با پیاده رو دیگر یا با سواره رو، تقاطع یا باید تراز بوده و یا با استفاده از یک جدول - رمپ به صورت یک سطح مشترک درآید. همچنین طبق آیین نامه تدوین شده در مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن در خصوص پیاده روها می بایست در صورت لزوم نصب شبکه، میله ها و شیارهای شبکه باید عمود بر جهت حرکت و فضای باز آن از ۲ سانتی متر کمتر نباشد.

سربویشهای توپر چاهک ها، شبکه های جمع آوری آبهای سطحی باید از ماده ای مقاوم در برابر لغزش باشند و بر اساس استانداردهای ارائه شده در طرح جامع حمل و نقل شعری نباید دارای سطحی بیش از ۶ میلیمتر باشند. اجرای صحیح نماهای اخطاری و خطی قابل پیگیری در سطح پیاده راهها برای کمک به افراد پیاده که دارای کم بینایی هستند بسیار مفید و موثر است. عرض گذرهای هم سطح و غیر همسطح باید مناسب بوده و متناسب با آمار تقریبی تردد افراد در واحد زمان طراحی شده باشد.
نمیکتها:

استراحت برای افراد مسن و معلولین هنگامی که جابجا می شوند لازم است، باید حداکثر فاصله میان دو مکان استراحت ۲۰۰ متر باشد. از آنجایی که عمل نشستن و برخاستن برای معلولین دشوار است باید نیمکتهای برای نصب در نظر گرفته شوند که سطح آنها گودی چندانی نداشته باشند. نمیکتها و صندلی ها باید حدود ۴۵ سانتی متر از سطح زمین ارتفاع داشته باشند تا معلولین به آسانی از آنها استفاده کنند. محل نیمکت های استراحت را میتوان با بلندتر ساختن از سطح پیاده رو ها که با پا احساس می شود مشخص کرد. (دالاس و لیتل وود، ۱۳۸۸: ۷۸)

دستگاه های خودپرداز:

طبق اصول طراحی شهری انسان-محور باید شرایط ارگونومیکی و انترپومتریکی ۵ تا ۹۵ درصد شهروندان و ساکنین شهر در طراحی تلفن های همگانی لحاظ شده و بر اساس استانداردها، ارتفاع تلفن های همگانی و دستگاه

های خودپردازی بانکی کمتر از ۱۴۰ سانتی متر و محل نصب آنها فاقد سکوی ایجاد کننده اختلاف سطح بوده و در دسترس افراد معلول باشند و عرض ورودی کیوسک فضای تلفن عمومی و خودپرداز نباید کمتر از ۷۶ سانتی متر باشد.

سطل زباله:

بر اساس استانداردها این بخش از مبلمان شهری باید از ثبات کافی برخوردار باشند تا در صورتی که فردی به آنها تکیه داد به سادگی واژگون نگردند. قابل دسترسی بودن سطل زباله به صورت همسطح یا با شیب مناسب برای معلولین جسمی و حرکتی صورت میگیرد. حداکثر ارتفاع سطل زباله از کف ۱۰۰ سانتیمتر باشد. از اینرو میتواند سطل در فرورفتگی قرار گیرد. محوطه فضای جلو سطل زباله ۱۴۰*۱۱۰ سانتیمتر باشد (سازمان ملل متحد، ۱۳۷۳)

چشمه های آبخوری:

بر اساس استانداردها ارتفاع آبخوری باید کمتر از ۹۰ سانتی متر و محل نصب آنها فاقد سکوی ایجاد کننده اختلاف سطح بوده و در دسترس افراد معلول باشند اگرچه چشمه های آبخوری و آب سردکن ها قرار است در فضاهایی نظیر تورفتگی معابر نصب شوند و عرض تورفتگی نباید کمتر از ۷۶ سانتی متر بوده و جهت پرتاب جریان های فواره های آب باید به موازات قسمت جلوی چشمه آب خوری یا آب سرد کن باشد، همچنین شیر چشمه های آبخوری ، آب سردکن ها باید به سهولت و با دست قابل به کارگیری باشند. (سازمان ملل متحد، ۱۳۷۳).

ایستگاه اتوبوس:

به طور کلی وسایل حمل و نقل عمومی دارای دو مشکل در ارتباط با فرد معلول میباشند: اول نحوه ورود معلولان حرکتی به داخل اتوبوس و دوم محل استقرار آنها. مشکل اول با استفاده از بالابرها مکانیکی در اتوبوس که هنگام سوار شدن معلول، راننده اتوبوس آنها را به کار می اندازد و فرد معلول را تا سطح اتوبوس بالا میآورد، قابل حل است. همچنین میتوان با بهره گیری از ایستگاه های همسطح با کف اتوبوس و یا استفاده از سطوح شیبدار چوبی در ایستگاه ها، که عملاً سوار و پیاده شدن فرد معلول را امکانپذیر میسازد به حل مشکل پرداخت. مسأله دوم نیز با اختصاص مکانهای قرارگیری صندلی های مخصوص معلولین حرکتی در وسیله نقلیه قابل حل است. از آنجاکه بیشترین مشکل حرکتی را افراد معلول استفاده کننده از صندلی چرخدار دارند و پر دردسرتین وسیله کمکی از نظر حجم، وزن و اشغال جا صندلی چرخدار است، به هنگام طراحی یا مناسب سازی برای معلولین با در نظر گرفتن این گروه از معلولین، به طور حتم مسائل معلولین نیمه متحرک نیز مرتفع میشود، از این رو صندلی چرخدار به دلیل دارا بودن بیشترین محدودیت در میان سایر وسایل حرکتی مبنا قرار داده میشود (سازمان ملل متحد، ۱۳۷۳).

سطوح شیبدار:

فرد معلول باید به آسانی از عرض خیابان عبور کند بتواند و از تمامی مراکز خرید، بانک ها، ادارات و تمام فعالیت های زندگی روزمره که در محیط شهری جان دارد به آسانی استفاده کند.

چه در داخل ساختمان چه در بیرون از آن سطوح شیبداری است که برای پیوند دو تراز با اختلاف ارتفاع ساخته می شود و برای استفاده معلولین چرخدار و کسانی که با مشکلات جسمی و حرکتی از جمله لوازم گریز ناپذیر در طراحی ساختمان ها به شمار می آیند. (ایروانی، ۱۳۸۸: ۶۱) شیب زیاد طولی باعث می شود که هر حرکت

صندلی چرخدار به سمت بالای شیب، آن را به سمت پایین براند. در حرکت به سمت پایین شیب موجب می شود که فرد معلول کنترلی بر روی صندلی خود نداشته باشد و حادثه آفرین شود. شیب زیاد عرضی نیز موجب عدم تعادل در چرخهای صندلی چرخ دار گشته و اختلاف ارتفاع در چرخهای دو طرف صندلی لغزش و سقوط فرد معلول را بدنبال خواهد داشت. شیب مناسب عرضی حداکثر ۲٪ می باشد که باید در ساخت معابر دقت کرد. (صفری، ۱۳۸۷: ۷۲-۷۳)

یافته های تحقیق:

۴-۱. معابر:

مشاهدات میدانی صورت گرفته نشان می دهد پیاده راه های که مسیر حرکت افراد پیاده در محدوده بازار سیرجان هستند به استثنای خیابان ابن سینا و هفده شهریور دارای سطح تراز با شیب عرضی ۱ تا ۳ درصد هستند. عرض پیاده رو مفید بوده و برای عبور حداقل دو صندلی چرخ دار از کنار هم مناسب می باشد. روسازی و پوشش سطحی غیر هم سطح بوده و در برابر لغزش مقاوم نبوده است، میان کفیوشهای منصوبه در خیابان امام خمینی (ره) فاصله زیاد است و بندکشی آن از بین رفته که باعث گیرکردن چرخ ویلچر در آن می گردد. تنوع بیش از حد در بافت و رنگ کفیوش های پیاده رو خصوصاً (خیابان هفده شهریور و ابن سینا)، که سبب ایجاد اغتشاش ذهنی در سالمندان و نابینایان و کم بینایان می گردد. همچنین این تنوع ها و همسطح نبودن پیاده رو به دلیل ایجاد سرعت های متفاوت در حرکت صندلی چرخ دار، ایجاد خطر خواهد نمود. (شکل ۲) نقاطی در مسیر موانع فلزی وجود دارد سبب ایجاد اختلال در رفت و آمد معلولین می شوند. (شکل ۳). پیاده راه ها خالی از نماهای اختطاری و خطی قابل پیگیری هستند و در نقاطی سرپوش چاهکها به صورت غیر همسطح با پیاده رو هاست و تیربرق، پست برق و همچنین وجود راه بندهایی در پیاده رو هاست که امکان عبور ویلچر یا کالسکه از آن نیست (شکل ۴)

(شکل ۲): همسطح نبودن در پوش چاهک ها، منبع نگارنده (شکل ۳): مانع بر سر راه معلولین، منبع نگارنده (شکل ۴): کفیوش غیراستاندارد، منبع نگارنده

جداول و آبراهه های موجود در محل ورودی و خروجی پیاده رو، و در نظر نگرفتن رمپ برای عبور از آنها مانعی جهت عبور صندلی چرخ دار و کالسکه کودک بوده و این قطع پیوستگی حرکت در راسته پیاده رو، معلولین با وسایل کمکی یا صندلی چرخدار را دچار مشکل کرده و گاه از حرکت باز می ایستاند (شکل ۵). پل های ارتباطی که همسطح با خیابان یا پیاده رو نیستند، برای افراد معلول با صندلی چرخ دار یا دارای وسایل کمکی و حرکت کالسکه کودک غیرقابل عبور می باشد وجود پل هایی با شیب نامناسب و بیشتر از ۸ درصد و یا بدون دستگیره و میله در طرفین، در زمستان به دلیل یخ زدگی و ایجاد لغزندگی، عبور افراد سالم را دشوار کرده و حرکت معلولین را نیز به مخاطره می افکند و امکان سرنگونی آنها را بوجود می آورد. (شکل ۶) عدم اجرای نوار حرکتی

نابینایان در بیش از نود درصد خیابان های محدوده مورد مطالعه و پیاده روهای سیرجان شاهد هستیم و همچنین به نظر می رسد که در پیاده روهایی که نوار حرکتی مخصوص نابینایان اجرا گردیده، مجری فاقد علم لازم بوده و برای زیبایی استفاده کرده است به نحوی که نابینا را مستقیم به سمت جوی خیابان یا مانع هدایت می کند و فاقد علائم اخطار دهنده قبل از مانع می باشد. (شکل ۷)

(شکل ۵): آبرو غیر استاندارد، منبع نگارنده (شکل ۶): پل غیر استاندارد، منبع نگارنده (شکل ۷): مانع در امتداد مسیر نابینایان، منبع نگارنده

چشمه های آبخوری و سرویس های بهداشتی

آبخوری های منصوبه در محدوده مورد مطالعه متاسفانه نه مناسب افراد عادی بودند و نه مناسب معلولین و فاقد شیر آبخوری و بسیار آلوده و غیر بهداشتی بودند (شک ۸) همچنین سرویس های بهداشتی در این منطقه فاقد استاندارد لازم بوده و باز هم عدم دسترسی را برای معلولان به دنبال داشته است. (شکل ۹)

سطل زباله:

سطل های زباله نصب شده در محدوده و اطراف بازار به غیر از خیابان امام خمینی (ره) فاقد استاندارد لازم

می باشند یا به عبارت دیگر به غیر از خیابان امام خمینی (ره) مابقی فاقد سطل زباله می باشند. (شکل ۱۰)

(شکل ۸): آبخوری غیر استاندارد و معیوب (شکل ۹): رمپ غیر استاندارد سرویس بهداشتی، منبع نگارنده (شکل ۱۰): سطل زباله معیوب، منبع نگارنده

نیمکت ها:

بر اساس بررسی های انجام گرفته مشاهده میگردد که فاصله ی میان دو نیمکت و ارتفاع نیمک ها و صندلی ها از سطح زمین مناسب بوده و دارای بازوان تکیه گاه هستند ولی متاسفانه نیمکت ها و صندلی ها نصب شده آهنی بوده و در فصول سرد یا گرم غیر قابل استفاده می باشند و توسط دستفروشان نیز اشغال شده اند و شیب زیاد پشت نیمکت ها نشستن و برخاستن را برای معلولین دچار مشکل کرده است. (شکل ۱۱)

دسترسی به ایستگاه اتوبوس

ایستگاه های اتوبوس با سواره رو و پیاده رو اختلاف سطح داشته و هیچ رمپ و امکانی برای ارتباط آنها با سواره رو و پیاده رو جهت استفاده معلولین با ویلچر تعبیه نشده است لازم بذکر است اتوبوس های شرکت اتوبوس رانی نیز فاقد بالابر جهت ویلچر می باشند. (شکل ۱۲)

دستگاه های خود پرداز:

بررسی دستگاه های خودپرداز نشان می دهد که ارتفاع اکثر دستگاه های خودپرداز از زمین بیشتر از ۱۴۰ سانتی متر است و مناسب سازی جهت رعایت حقوق معلولین جسمی و حرکتی انجام نگرفته است. (شکل ۱۳)

(شکل ۱۱): نیمکت غیر استاندارد، (شکل ۱۲): عدم دسترسی معلول به ایستگاه اتوبوس، (شکل ۱۳): عدم دسترسی معلول به دستگاه خودپرداز، منبع نگارنده

بررسی میزان رضایت معلولین جسمی-حرکتی از مبلمان شهری محدوده بازار

بر اساس بررسی های صورت گرفته در محدوده بازار سیرجان جامعه آماری مورد مطالعه از استانداردهای مبلمان شهری رضایت چندانی ندارند. نتایج نهایی این پژوهش نشان می دهد که معیارهای مورد مطالعه در محدوده مذکور از وضعیت مناسبی برخوردار نمی باشند و با بررسی های به عمل آمده مشخص گردید که محدوده بازار سیرجان علاوه بر اینکه کفپوش آن طی سالهای گذشته ترمیم گردیده دارای مسایل و مشکلات زیادی در حوزه مبلمان شهری می باشد و بسیاری از ضوابط و استانداردهای مبلمان شهری علی الخصوص جهت معلولین و کم توانان جسمی حرکتی نادیده گرفته شده و همان اندک مواردی که رعایت شده اکثراً به صورت نمادین می باشد.

با در نظر گرفتن موارد فوق، می توان اظهار داشت که محدوده بازار سیرجان و نظر به موقعیت خاص تجاری و همچنین قدمت و تاریخی بودن این نواحی که می تواند گردشگر پذیر نیز باشد پتانسیل لازم جهت بهره مندی کامل از معیار های فوق الذکر را دارا می باشد که نیازمند یک برنامه ریزی دقیق، منسجم به منظور بهبود وضع موجود و افزایش ایمنی و راحتی و در نتیجه ایجاد محیط اجتماعی سرزنده و شاد با حضور معلولین می باشد.

جمع بندی و تجزیه و تحلیل مطالعات مرحله شناخت با هدف آگاهی از کم و کیف امکانات و مسائل محدوده مورد مطالعه انجام می شود. جهت تدقیق در بررسی مسائل و امکانات در ارتباط با هر یک از مباحث مورد مطالعه، مسائل و امکانات در دو قسمت مولفه های درونی یعنی قوت ها و ضعف ها و مولفه های بیرونی یعنی فرصت ها و تهدید ها انجام شده می باشد در این قسمت به تحلیل محدوده بازار سیرجان در یک شمای کلی و در قالب جداول SWOT ارائه می گردد.

جدول ۱: ارزیابی محیط داخلی (ضعف ها و قوت ها) مبلمان شهری محدوده پیرامون بازار سیرجان

رتبه	نمره	ضریب	مهمترین عوامل داخلی
			نقاط قوت
۰.۴	۴	۰.۱	S1 تاریخی بودن منطقه و امکان جذب گردشگر
۰.۴	۴	۰.۱	S2 وجود کاربری های تجاری با عملکرد شهری و تاثیر آن در بالا رفتن بنیه مالی شهرداری
۰.۱۵	۳	۰.۰۵	S3 درصد بالای جمعیت جوان و تاثیر آن در رونق و پویایی اقتصادی منطقه
۰.۳	۳	۰.۱	S4 موقعیت مرکزی و کانونی و دسترسی همگانی
۰.۳	۳	۰.۱	S5 تمرکز فعالیتهای اقتصادی و درآمدزایی
۰.۲	۲	۰.۱	S6 وجود بازار به عنوان عنصر نظام بخش سازمان فضایی
			نقاط ضعف
۰.۱۲	۲	۰.۰۶	W1 ترافیک بسیار بالا و تردد بیش از ظرفیت سواره در محدوده
۰.۱۲	۳	۰.۰۴	W2 کمبود فضای سبز و باز برای استراحت معلولان و کم توانان
۰.۴	۴	۰.۱	W3 عدم حضور معلولان در اجتماع به خاطر نامناسب بودن فضای شهری و در نتیجه عادت عمومی به نادیده گرفتن
۰.۲۸	۴	۰.۰۷	W4 کمبود بنیه مالی شهرداری باعث عدم طراحی فضاها و مبلمان شهری مناسب و ویژه معلولین
۰.۲	۲	۰.۱	W5 عدم مکانیابی صحیح مبلمان شهری با توجه به مسائل مربوط به معلولان در محدوده
۰.۱۵	۲	۰.۰۳	W6 عدم وجود رمپ مناسب در ورودی کاربری های مهم و نیز در لبه پیاده روها
۰.۱	۲	۰.۰۵	W7 وجود موانع بسیار در معابر محدوده
			W8 کم شدن عرض پیاده روها به دلیل قرار نامناسب مبلمان شهری، اجناس مغازه داران و ...
۳.۱۲		۱	جمع

منبع:نگارنده

جدول ۲: ارزیابی محیط خارجی (فرصت ها و تهدید ها) مبلمان شهری محدوده پیرامون بازار سیرجان

رتبه	نمره	ضریب	مهمترین عوامل خارجی
			فرصت ها
۰.۳۲	۴	۰.۰۸	O1 کاهش آلودگی و امکان بهبود وضعیت زیست محیطی با گسترش حمل و نقل مناسب برای عموم و معلولان
۰.۳	۳	۰.۱	O2 در نظر گرفتن عوامل پایداری زیست محیطی در طراحی عناصر مبلمان معلولان و پایین آوردن هزینه نگهداری آن
۰.۱۵	۳	۰.۰۵	O3 امکان حضور معلولان در اجتماع و تحقق عدالت اجتماعی و حقوق بشر
۰.۶	۳	۰.۲	O4 تقویت فرهنگ عمومی به منظور ایجاد، حفظ و گسترش عناصر مبلمان
۰.۱۴	۲	۰.۰۷	O5 امکان مناسب سازی پیاده رو ها و سواره روها و ساختمانهای عمومی و ایستگاههای حمل و نقل عمومی برای معلولان
۰.۳	۳	۰.۱	O6 امکان ایجاد فضاها و عناصر مبلمان برای معلولان
			تهدید ها
۰.۱۲	۲	۰.۰۶	T1 عدم امنیت معلولان جسمی حرکتی در صورت عدم مناسب سازی مبلمان و فضای شهری
۰.۳۲	۴	۰.۰۸	T2 تهدید سلامت روانی و جسمانی معلولان و شهروندان به دلیل آلودگی های محیطی
۰.۳	۳	۰.۱	T3 عدم سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی برای پروژه مناسب سازی مبلمان شهری محدوده بازار
۰.۲۴	۴	۰.۰۶	T4 خارج شدن جمعیت معلول شهر از بازار کار و تولید و تبدیل شدن به مصرف کننده در نهایت ضربه به اقتصاد
۰.۳	۳	۰.۱	T5 عدم روشنایی مناسب در معابر پیاده و سواره و افزایش جرم و کاهش امنیت
۳.۰۹		۱	جمع

منبع:نگارنده

در مجموع، امتیاز نهایی عوامل داخلی در ماتریس ارزیابی ۳/۱۲ (جدول ۱) و امتیاز نهایی عوامل خارجی ۳/۰۹ (جدول ۲) به دست آمده که نشان دهنده تاثیرگذاری بیشتر عوامل داخلی بر عوامل خارجی در مبلمان شهری محدوده است. اما مجموع نمره نهایی به تفکیک در نقاط قوت ۱/۷۵، نقاط ضعف ۱/۳۷، فرصتها ۱/۸۱ و تهدیدها ۱/۲۸ به دست آمد است که بیانگر این است که نقاط قوت و فرصت های ایجاد آرامش در مبلمان شهری برای

معلولین بر نقاط ضعف و تهدیدهای این محدوده غلبه دارد و ما می توانیم از نقاط قوت داخلی و فرصتهای خارجی برای ایجاد آرامش در مبلمان شهری برای معلولین استفاده کنیم تا از نقاط ضعف داخلی و تهدیدها خارجی آن کاسته شود. فرآیند انتخاب استراتژی برتر جهت ایجاد آرامش در مبلمان شهری برای معلولین در مرحله اول بر اساس امتیاز وزنی عوامل چهار گانه SWOT شامل نقاط قوت ۱/۷۵، نقاط ضعف ۱/۳۷، فرصتها ۱/۸۱ و تهدیدها ۱/۲۸ (T=۱/۲۸، O=۱/۸۱، W=۱/۳۷، S=۱/۷۵) می باشد. بر این اساس، فرصت ها دارای بیشترین امتیاز و سپس، به ترتیب، قوت ها، ضعف ها و تهدید ها قرار گرفته اند. برای رتبه بندی استراتژیها با توجه به راهبردهای SO (حداکثر - حداکثر)، WO (حداقل - حداکثر)، ST (حداکثر - حداقل) و WT (حداقل - حداقل) عوامل دو به دو با هم جمع زده شده است که حاصل آنها SO=۳/۵۶، WO=۳/۱۸، ST=۳/۰۳، WT=۲/۶۵ می باشد. در نتیجه، در محدوده پیرامون بازار سیرجان راهبردهای حداکثر - حداکثر و سپس، حداقل - حداکثر در اولویت قرار گرفته است و سپس دو راهبرد دیگر مد نظر قرار گرفته است.

بر اساس نمره وزنی هر یک از متغیرهای جداول عوامل داخلی و عوامل خارجی و اولویت بندی راهبردها، نتیجه هر یک از راهبردهای ایجاد آرامش در مبلمان شهری برای معلولین سیرجان به شرح ذیل می باشد.

راهبرد تهاجمی (SO)

- تدوین طرحی جامع مبلمان بر اساس شاخص های شهری معلولین
- بهسازی شبکه ارتباطی و بهبود شبکه دسترسی پیاده و سواره
- استفاده از توانایی ها و قابلیت های معلولین و گروه های ذینفع در ایجاد مبلمان شهری استاندارد

راهبرد تدافعی (WT)

- ممانعت مقرراتی و فیزیکی برای کاسبان
- تبدیل برخی معابر تنگ مرکزی به پیاده راه و ممانعت از عبور وسایل نقلیه موتوری
- حمایت جدی از مشارکت های مردمی و معلولین در ایجاد مبلمان شهری استاندارد

راهبرد تنوع (ST)

- ساماندهی دست فروشان و تعیین مکان مشخص برای آنها
- نظارت بر مبلمان شهری ورعایت استانداردهای معماری، بهداشتی و تجاری
- ساماندهی و استاندارد سازی پل های ارتباطی و معابرو پیاده روها

راهبرد بازنگری (WO)

- مقاوم سازی و استاندارد سازی مبلمان شهری در راستای ایجاد آرامش شهروندان معلول
- احداث کانال های زیرزمینی مناسب زهکشی و فاضلاب
- ایجاد سیاستهای حمایتی و تشویقی برای معلولین

بحث و نتیجه گیری

فضاهای شهری از جمله معابر که ارتباط دهنده بخش های مختلف شهری و مردم هستند، باید به گونه ای باشند که تمامی افراد اعم از سالم، معلول و کم توانان جسمی و حسی، آزادانه و بدون خطر در آن حرکت کنند. امری که هم اکنون در طراحی بسیاری از معابر شهری رعایت نمی شود. با توجه به مطالعات و بررسی های انجام

شده، محدوده مورد مطالعه دارای شرایط بحرانی و مسائل و مشکلات زیادی در حوزه مبلمان و تجهیزات شهری میباشد. مجموع این عوامل، فضای آشفته و ناسالمی را برای گروه های مختلف اجتماعی به ویژه معلولین جسمی و حرکتی ایجاد کرده است. این وضعیت نامطلوب نیازمند یک برنامه ریزی دقیق و منسجم به منظور بهبود وضع موجود و افزایش ایمنی و راحتی و در نتیجه، ایجاد محیط اجتماعی سرزنده و شاد با حضور معلولین جسمی و حرکتی میباشد. رضایتمندی استفاده کنندگان که تأثیر بسزایی در سلامتی روحی و روانی آنها داشته است مسئولین امر را ترغیب خواهد کرد تا این امکانات را گسترش دهند. زیرا نه تنها باعث ارتقای سلامت آنها شده است بلکه در پیشگیری از افزایش معلولیت نیز تأثیر داشته است.

با توجه به مشکلات عمده و موانع مهم دسترسی برای معلولین، می بایست با برنامه ریزی در این زمینه هرچه سریعتر اقدام به اجرای مناسب سازی معابر شود، تا این قشر از جامعه امکان استفاده از فضاهای شهری را پیدا کنند. از این رو موارد زیر به عنوان راهکاری برای حل مشکلات ذکر شده پیشنهاد می گردد.

بررسی نقاط قوت و ضعف داخلی این محدوده و تهدیدها و فرصت های خارجی مبلمان محدوده مرکزی شهر سیرجان نشان داد که موقعیت مرکزی و کانونی و دسترسی همگانی و تمرکز فعالیتهای اقتصادی و درآمدزایی به عنوان نقاط قوت و در نظر گرفتن عوامل پایداری زیست محیطی در طراحی عناصر مبلمان معلولان و پایین آوردن هزینه نگهداری آن به عنوان فرصتهای خارجی می توان برای حل مشکلات و مسائل (ضعف ها و تهدیدها) به کار گرفته شود.

نتایج حاصل از تحلیل عوامل قوت، ضعف و فرصت و تهدید در قالب چهار استراتژی برای ایجاد آرامش شهروندان معلول سیرجان ارائه گردید. در بخش استراتژی تهاجمی تدوین طرحی جامع مبلمان بر اساس شاخص های شهری معلولین و بهسازی شبکه ارتباطی و بهبود شبکه دسترسی پیاده و سواره و استفاده از توانایی ها و قابلیت های معلولین و گروه های ذینفع در ایجاد مبلمان شهری استاندارد ارائه گردید. ساماندهی دست فروشان و تعیین مکان مشخص برای آنها، نظارت بر مبلمان شهری و رعایت استانداردهای معماری، بهداشتی و تجاری، ساماندهی و استاندارد سازی پل های ارتباطی و معابر پیاده روها به عنوان بخشی از استراتژی تنوع است. مقاوم سازی و استاندارد سازی مبلمان شهری در راستای ایجاد آرامش شهروندان معلول، احداث کانال های زیرزمینی مناسب زهکشی و فاضلاب و ایجاد سیاستهای حمایتی و تشویقی برای معلولین در بخش استراتژی بازنگری آمد. سرانجام در بخش استراتژی تدافعی ممانعت مقرراتی و فیزیکی برای کاسبان، تبدیل برخی معابر تنگ مرکزی به پیاده راه و ممانعت از عبور وسایل نقلیه موتوری و حمایت جدی از مشارکت های مردمی و معلولین در ایجاد مبلمان شهری استاندارد با آن بیان گردید.

- ۱- بابایی اهری، مهدی (۱۳۷۳)؛ دقت در طراحی: راهنمای مناسبسازی بناها و فضاهای شهری برای معلولین، سازمان ملل متحد، ترجمه سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران.
- ۲- پیرموره، ژان (۱۳۷۳)؛ فضاهای شهری، ترجمه حسین رضایی، شهرداری تهران.
- ۳- تقوایی، مسعود و مرادی، گلشن (۱۳۸۴)؛ بررسی وضعیت معابر شهر اصفهان بر اساس معیارها و ضوابط موجود برای دسترسی معلولان و جانبازان، نشریه سپهر، دوره پانزدهم، شماره ۵۷.
- ۴- حبیبی، سید محسن (۱۳۸۴)؛ جامعه مدنی و حیات شهری، هنرهای زیبا، شماره ۷.
- ۵- حناچی، سیمین و مژگانی، آرش (۱۳۸۷)، اصول بهسازی و بازسازی فضاهای فرسوده شهری.
- ۶- راپاپورت، آموس، (۱۳۶۸)، منشا فرهنگی مجتمع های زیستی، دانشگاه علم و صنعت.
- ۷- زنگی آبادی علی، تبریزی نازنین (۱۳۸۶) ارزیابی مبلمان های شهری مورد استفاده معلولین و جانبازان (مطالعه موردی: مرکز شهر شیراز، اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار، تهران انجمن محیط زیست کومش، دانشگاه صنعت هوایی).
- ۸- زنگی آبادی، علی و تبریزی نازنین (۱۳۸۶) تحلیل فضایی مبلمان شهری محدوده گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان، دوره ۲۲ ص ۴۵-۶۶.
- ۹- زندیه، مهدی و زندیه، راضیه (۱۳۸۵)؛ نقش مبلمان شهری در هویت و سیمای شهری، همایش شهر برتر، طرح برتر، همدان، سازمان عمران شهرداری همدان.
- ۱۰- زنگی آبادی، علی (۱۳۸۳)؛ طراحی و برنامه ریزی مبلمان شهری، انتشارات: شریعه توس.
- ۱۱- سازمان ملل متحد، دقت در طراحی (راهنمای مناسب سازی بناهای شهری برای معلولین)، (۱۳۷۳)، ترجمه ی مهدی یایایی اسدی، سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران.
- ۱۲- ستاری، بهزاد و همکاران (۱۳۸۴)؛ مقایسه نگرش به افراد در خانواده هایشان قبل و بعد از اجرای طرح توانبخشی مبتنی بر جامعه در استان اردبیل، نشریه توانبخشی، دوره ۶، شماره ۳، صص ۳۲-۲۵.
- ۱۳- کمانرودی کجوری، موسی (۱۳۸۹)، آسیب شناسی ساختمان مدیریت توسعه شهری تهران با تاکید بر مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولین، مجله مدیریت شهری، شماره ۲۵، ص ۱۰۰، ۱۰۱، بهار و تابستان ۱۳۸۹.
- ۱۴- مرادی، زینب و صالحی، علی (۱۳۸۵)؛ مناسب سازی محیط موزه ها و آثار تاریخی برای بازدیدکنندگان معلول، همایش ملی مناسب سازی محیط شهری، تهران.
- ۱۵- مرتضوی، شهرناز، (۱۳۸۰)، روانشناسی محیط و کاربرد آن، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۶- ملک، نیلوفر. (۱۳۸۵)؛ مناسبسازی مبلمان و تجهیزات شهری، همایش ملی مناسبسازی محیط شهری، تهران، پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان.
- ۱۷- نصرآبادی، محمد، (۱۳۸۲)؛ شناختی وضعیت معلولان در فضای شهری، شهرداریها، شماره هشتم.
- ۱۸- نورزاد، ایمان . زرگر، مهدی. (۱۳۹۰)؛ نقش مبلمان شهری در هویت و سیمای شهر، نخستین همایش ملی آرمان شهر ایران، نور، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور.

- 19 - Carrasco R, Eser E, Hao Y, McPherson KM, Green A, Kullmann L and THE WHOQOL-DIS Group. (2011), The Quality of Care and Support (QOCS) for people with disability scale: Development and psychometric properties. *Res Dev Disabil*; 32 (3): 1212-1225.
- 20- DFID. (2000), *Disability, Poverty and Development*. London
- 21- Inter – American Development Bank. (2001). *Social Development Newsletter*
- 22 - Gallucci M Ongaro F, Meggiolaro S, Antuono P, Gustafson DR, Forloni GL, Albani D, Gajo GB, Durante E, Caberlotto L, Zanardo A, Siculi M, Muffato G, Regini C. (2011), Factors related to disability. *Arch Gerontol Geriatr*; 52 (3): 309-316
- 23 - Molden TH, Tossebro J. (2010), Measuring disability in survey research: Comparing current measurements within one data set. *Eur J Dev Psychol*; 4 (3): 174-189
- 24- Stanbury, j. and hugo j.s, (2000), *Formulation of policy for transportation of special Needs passengers*. Proceedings: CODATUIX. Mexico City.